

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 38/2021-24

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára, zo sudkyne Jany Laššákovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcu Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], proti postupu Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 29 T 5/2014 v časti rozhodovania o náhrade trov obhajoby takto

rozhodol:

1. Postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 29 T 5/2014 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Žilina **prikazuje** v konaní vedenom pod sp. zn. 29 T 5/2014 v časti rozhodovania o náhrade trov obhajoby konať bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadostučinenie v sume **500 eur**, ktoré mu **je** Okresný súd Žilina **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

Odôvodnenie:

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 31. decembra 2020 domáhal vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných

slobôd (ďalej len „dohovor“), základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) postupom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 29 T 5/2014 (ďalej aj „napadnuté konanie“) v časti o náhrade trov trestného konania.

2. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 38/2021 z 25. februára 2021 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa v celom rozsahu.

3. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ bol opatrením okresného súdu zo 16. januára 2009 ustanovený ako obhajca obvinenému [REDAKOVANÉ] (ďalej len „obžalovaný“) v trestnej veci zločinu nedovolenej výroby omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držania a zaobchádzania s nimi podľa § 172 ods. 1 písm. a), c) a d) zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov. Z dôvodu, že v priebehu trestného konania bol obžalovaný prepustený z výkonu trestu odňatia slobody, okresný súd opatrením z 21. apríla 2016 zrušil obžalovanému povinnú obhajobu.

II.

Argumentácia sťažovateľa

4. Dňa 29. decembra 2016 sťažovateľ doručil okresnému súdu vyúčtovanie odmeny a hotových výdavkov spojených s obhajobou v sume 4 148,55 eur. V ústavnej sťažnosti sťažovateľ zdôraznil, že okresný súd je nečinný a o jeho návrhu na priznanie odmeny za poskytnuté právne služby ku dňu podania ústavnej sťažnosti, t. j. po uplynutí viac ako 4 rokov od podania návrhu, nerozhodol, a to aj napriek tomu, že v zmysle § 553 ods. 3 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“) je orgán činný v trestnom konaní alebo súd povinný o návrhu obhajcu na odmenu rozhodnúť v lehote do 30 dní od jeho podania. Podľa sťažovateľa došlo k porušeniu jeho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

5. Vo vzťahu k namietanému porušeniu základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu sťažovateľ v ústavnej sťažnosti v podstatnom uvádza, že nečinnosťou okresného súdu mu vznikla značná škoda. Finančné prostriedky za poskytnuté právne služby mu neboli vyplatené, nemôže s nimi disponovať, uhrádzať za ne odvody a iné náklady súvisiace s jeho podnikaním.

6. Podľa sťažovateľa ústavný súd má právomoc rozhodnúť o jeho ústavnej sťažnosti, a to aj napriek tomu, že nepodal sťažnosť na prieťahy v konaní podľa § 62 a nasl. zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon

o súdoch“). V tejto otázke ďalej uvádza, že sťažnosť predsedovi okresného súdu na prietahy v konaní nepodal, pretože v zmysle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) sa táto sťažnosť už nevyžaduje.

7. Na základe uvedeného sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd nálezom rozhodol, že napadnutým postupom okresného súdu boli porušené ním označené práva, prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných prietahov a priznal mu finančné zadosťučinenie v sume 8 000 eur.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

8. V podaní doručenom ústavnému súdu 24. marca 2021 podpredseda okresného súdu k ústavnej sťažnosti uviedol, že v napadnutom konaní došlo nepochybne k prietahom, pretože rozhodnutie o priznaní odmeny obhajcu a náhrade hotových výdavkov nebolo vydané v lehote podľa § 553 Trestného poriadku. O návrhu obhajcu bolo rozhodnuté uznesením zo 4. marca 2021 (o odmene a náhrade hotových výdavkov v sume 2 889,97 eur, pozn.). Príčinou celkovej dĺžky rozhodovania bola pravdepodobne nesprávna administrácia spisu po tom, ako došlo k prepusteniu obžalovaného z výkonu trestu odňatia slobody a zrušeniu povinnej obhajoby. Následne bol v trestnej veci obžalovaného 3. júna 2016 vyhlásený rozsudok a 16. novembra 2016 bolo rozhodnuté o povinnosti obžalovaného k náhrade trov konania. Od roku 2020 prebiehalo konanie o neosvedčení obžalovaného, ustanovení obhajcu, vydaní rozhodnutia, pričom po celý čas sťažovateľ neupozornil okresný súd na jeho pochybenie.

Pokiaľ sťažovateľ argumentuje tým, že vzhľadom na judikatúru ESLP nie je potrebné podávať sťažnosť na prietahy podľa zákona o súdoch, podpredseda okresného súdu zdôraznil, že sťažovateľ je advokát znalý veci, pomerov a musel vedieť, že zistený stav je možné jednoducho odstrániť aj prípadným upozornením v konaní na absenciu rozhodnutia o jeho návrhu alebo podaním sťažnosti na prietahy, a tak využiť iný účinný prostriedok nápravy.

Podľa názoru okresného súdu sťažovateľ nebol priamo zasiahnutý prietahmi v konaní či dĺžkou konania v jeho právach, zasiahnuté bolo nanajvýš do jeho majetkového práva advokáta na odmenu za zastupovanie *ex officio*. Sťažovateľ nevykonal nič preto, aby čo i len upozornením odstránil vzniknutý stav neistoty alebo inak upovedomil o jeho existencii. Jeho konanie nie je v súlade s požiadavkami na etické a profesionálne správanie advokáta. Pretože zo strany okresného súdu k rozhodnutiu a odstráneniu neistoty došlo ihneď po doručení ústavnej sťažnosti, navrhuje podpredseda súdu ústavnú sťažnosť ako nedôvodnú odmietnuť.

III.2. Replika sťažovateľa:

9. Sťažovateľ vo svojej replike doručenej ústavnému súdu 23. apríla 2021 poukázal na rozhodnutie ESLP Štefan Bucha proti Slovenskej republike z 25. júna 2020, č. 16231/17, z ktorého podľa jeho

názoru vyplýva, že v konaní o trovách obhajoby nie je potrebné podať sťažnosť na prietahy predsedovi všeobecného súdu. Podľa sťažovateľa pokiaľ sa advokát na okresnom súde sťažuje na prietahy v konaní alebo podá ústavnú sťažnosť, prichádza zo strany okresného súdu „revanš“. Aj v danej veci si sťažovateľ uplatnil nárok na sumu 4 148,55 eur, okresný súd mu však uznesením zo 4. marca 2021 priznal iba trovy obhajoby v sume 2 889,97 eur. Z dôvodu, že ho okresný súd poškodil, podal proti tomuto uzneseniu sťažnosť. V ďalšom sťažovateľ opätovne poukázal na § 553 ods. 3 Trestného poriadku a lehotu na rozhodnutie o trovách trestného konania.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

10. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

11. Predmetom konania pred ústavným súdom je rozhodovanie o návrhu sťažovateľa namietajúcom porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ako aj porušenie základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu, a to v súvislosti s dlhodobou nečinnosťou okresného súdu v napadnutom konaní v časti o náhrade trov trestného konania.

IV.1. K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru:

12. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru ESĽP k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 90/2010).

13. Článok 6 ods. 1 dohovoru možno aplikovať aj na rozhodovanie o trovách konania za predpokladu, že predmetom konania bolo rozhodovanie o občianskych právach a záväzkoch alebo o oprávnenosti trestného obvinenia (porovnaj rozsudky ESĽP vo veciach Robins proti Spojenému kráľovstvu z 23. 9. 1997, Beer proti Rakúsku zo 6. 2. 2001, porovnaj tiež KMEC, J., KOSAŘ, D., KRATOCHVÍL, J., BOBEK, M. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2012, s. 604.). Obdobne aj ústavný súd uviedol, že obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je *ratione materiae* aj právo na rozhodnutie o trovách konania, resp. o náhrade trov konania v súlade so zákonom (m. m. IV. ÚS 604/2018). Aj na konanie o trovách konania sa takto vzťahujú garancie vyplývajúce z čl. 6 ods. 1 dohovoru, resp. z čl. 48 ods. 2 ústavy, t. j. povinnosť súdu rozhodnúť o trovách konania v primeranej lehote, resp. bez zbytočných prietahov.

14. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na súde alebo na inom štátnom orgáne sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, III. ÚS 154/06, II. ÚS 438/2017, II. ÚS 118/2019).

15. Účel základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy v trestnom konaní pred súdom možno definovať primárne aj ako potrebu, aby stav právnej neistoty osoby obžalovanej z trestného činu, o vine ktorej má rozhodnúť súd, bol odstránený právoplatným súdnym rozhodnutím bez zbytočných priet'ahov, resp. v primeranej lehote (I. ÚS 444/2014). Súčasťou tohto základného práva je aj bez zbytočných priet'ahov rozhodnúť o ďalších súvisiacich otázkach, t. j. aj o odmene obhajcu za poskytnuté právne služby (I. ÚS 279/2019, IV. ÚS 126/2019).

16. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 41/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 99/07) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESĽP ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, ÚS 54/02, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07). Podľa rovnakých kritérií postupoval ústavný súd aj v danom prípade.

17. Pokiaľ ide o kritérium, ktorým je právna a faktická zložitosť veci, ústavný súd konštatuje, že rozhodovanie o trovách konania, v tomto prípade o odmene obhajcu za poskytnuté právne služby obžalovanému v trestnom konaní, tvorí bežnú súčasť rozhodovacej činnosti všeobecných súdov. V prerokúvanej veci nie je prítomný prvok skutkovej alebo právnej zložitosti veci.

18. Správanie sťažovateľa ako obhajcu, o ktorého odmene rozhodoval okresný súd v napadnutom konaní, je druhým kritériom, ktoré sa uplatňuje pri rozhodovaní, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd po zhodnotení tohto kritéria dospel k záveru, že správanie sťažovateľa nemalo vplyv na celkovú dĺžku napadnutého konania.

19. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, bol postup okresného súdu v napadnutom konaní.

20. Z obsahu ústavnej sťažnosti, ako aj ostatných podkladov vyplýva, že sťažovateľ doručil okresnému súdu návrh na priznanie trov právneho zastúpenia 29. decembra 2016. O trovách právneho zastúpenia rozhodol okresný súd napokon až po podaní ústavnej sťažnosti uznesením zo 4. marca 2021, teda až po štyroch rokoch, s tým, že predmetné uznesenie nie je právoplatné, keďže sťažovateľ podal proti nemu sťažnosť. Z uvedeného je nepochybné, že okresný súd nerozhodol v lehote 30 dní od podania návrhu podľa § 553 ods. 3 Trestného poriadku, ale túto lehotu výrazne prekročil. Prekročenie zákonnej lehoty na rozhodnutie o trovách konania v takom výraznom rozsahu nie je ústavne akceptovateľné, a to bez ohľadu na objektívne možnosti, a je porušením nielen zákonnej úpravy, ale aj sťažovateľom uplatnených práv.

21. Ústavný súd na základe uvedeného konštatuje, že prietahy v napadnutom konaní idú primárne na vrub okresnému súdu. V závere k obrane okresného súdu o možnosti sťažovateľa využiť iný účinný prostriedok nápravy ústavný súd len v krátkosti dodáva, že, vychádzajúc z aktuálnej judikatúry ESELP, ako aj samotného ústavného súdu, v okolnostiach danej veci vzhľadom na trvanie napadnutého konania sťažovateľ bol oprávnený podať priamo ústavnú sťažnosť ústavnému súdu.

22. Okresný súd v napadnutom konaní pri rozhodovaní o návrhu sťažovateľa na priznanie trov právneho zastúpenia porušil sťažovateľovo základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

IV.2. K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu:

23. Sťažovateľ namieta porušenie základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu v kontexte s namietaným porušením základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Sťažovateľ argumentuje, že okresný súd tým, že nerozhodol o jeho návrhu na priznanie trov právneho zastúpenia v zákonom stanovenej lehote, porušil aj jeho vlastnícke právo tým, že mu maril možnosť nadobudnúť majetok – peniaze (odmenu za vykonanú právnu službu) a realizovať súvisiace platby (odvody a pod.).

24. V tomto kontexte je potrebné uviesť, že ak dôjde k porušeniu ústavno-procesných princípov vyplývajúcich z čl. 46 až čl. 48 ústavy, nemožno automaticky konštatovať porušenie práv hmotného charakteru. Pre prípadný záver o porušení práv hmotného charakteru je okrem iných relevantná intenzita a charakter porušenia ústavno-procesných princípov a tiež ďalšie okolnosti prerokúvaného prípadu.

25. V prípade sťažovateľa nedošlo k úplnému zmareniu nadobudnutia vlastníctva k peniazom predstavujúcim odmenu za právne zastupovanie, ale len k značnému oddialeniu nadobudnutia tejto peňažnej sumy. Ústavný súd prihliadol aj na to, že v čase rozhodovania o ústavnej sťažnosti už okresný súd vo veci trov právneho zastúpenia rozhodol, a to uznesením zo 4. marca 2021. Zároveň

ústavný súd zohľadnil, že vyslovenie porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia predstavuje kompenzáciu ujmy, ktorá sťažovateľovi postupom okresného súdu v napadnutom konaní vznikla.

26. Postupom okresného súdu v napadnutom konaní teda nedošlo k porušeniu základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu, a preto v tomto rozsahu ústavný súd ústavnej sťažnosti sťažovateľa nevyhovel (bod 4 výrokovej časti tohto nálezu).

V.

Prikázanie vo veci konať a primerané finančné zadosťučinenie

27. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd v nadväznosti na výrok uvedený v bode 1 výrokovej časti nálezu v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľovi prikázal okresnému súdu, aby vo veci vedenej pod sp. zn. 29 T 5/2014 v časti rozhodovania o náhrade trov obhajoby konal bez zbytočných prieťahov, pretože označená vec nebola v čase rozhodovania ústavného súdu o sťažnosti sťažovateľa právoplatne rozhodnutá (bod 2 výroku nálezu).

28. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal. Z § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde vyplýva, že ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

29. Sťažovateľ sa domáha priznania finančného zadosťučinenia v sume 8 000 eur z dôvodov uvedených vo svojej ústavnej sťažnosti, poukazujúc na vzniknutú škodu z dôvodu nevyplatenia jeho odmeny za zastupovanie v trestnom konaní a pretrvávajúci stav právnej neistoty.

30. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04, III. ÚS 10/02, I. ÚS 257/08). Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti aplikovaných aj EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

31. Ústavný súd považoval sťažovateľom požadovanú sumu finančného zadosťučinenia za neprimeranú a na tomto mieste pripomína, že priznané finančné zadosťučinenie nie je kompenzáciou za možný neúspech v konaní pred všeobecným súdom a v konkrétnom prípade sťažovateľovi nemôže poskytnúť ani náhradu za výšku prípadného príslušenstva k istine, na zaplatenie ktorej môže byť sťažovateľ zaviazaný súdnym rozhodnutím. Ústavný súd len

pre úplnosť uvádza, že ESLP akceptuje priznávanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume, ktorá nie je neprimeraná, hoci by bola nižšia než suma priznávaná ESLP (porovnaj Ivan a Martin Medić proti Chorvátsku, rozhodnutie z 5. 2. 2009, č. 55864/07; Roje proti Chorvátsku, rozhodnutie z 25. 6. 2009, č. 8301/06).

32. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, najmä dĺžku napadnutého konania vo veci náhrady trov právneho zastúpenia sťažovateľa, ústavný súd považoval priznanie sumy 500 eur ako finančné zadosťučinenie, ktoré je primerané konkrétnym okolnostiam napadnutého konania (bod 3 výroku nálezu).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. mája 2021

Peter Molnár
predseda senátu